

מכללת הרצוג-גוש עציון

ימי עיון בתנ"ך

קיץ תשס"ט

17 יולי

שלמה המלך ובת פרעה

I. הפסוקים

1. מלכים א פרק ג

- (א) ויתחתן שלמה את פרעה מלך מצרים ויקח את בת פרעה ויביאה אל עיר דוד, עד כלתו לבנות את ביתו ואת בית ה' ואת חומת ירושלים סביב:
(ב) רק העם מזבחים בזמנות, כי לא נבנה בית לשם ה' עד הימים ההם: פ
(ג) ויאהב שלמה את ה' ללכת בחקות דוד אביו, רק בזמנות הוא מזבח ומקטיר:

2. מלכים א פרק ז

- (א) ואת ביתו בנה שלמה שלש עשרה שנה ויכל את כל ביתו... (ו) ואת אולם העמודים עשה חמשים אמה ארוכו ושלושים אמה רחבו ואולם על פניהם ועמדים ועב על פניהם: (ז) ואולם הכסא אשר ישפט שם אולם המשפט עשה וספון בארז מהקרקע עד הקרקע: (ח) וביתו אשר ישב שם חצר האחרת מבית לאולם כמעשה הזה היה, ובית יעשה לבת פרעה אשר לקח שלמה כאולם הזה: (ט) כל אלה אבנים יקרות כמדת גזית מגררות במקרה מבית ומחוץ ...

3. מלכים א פרק ט

- (טו) וזה דבר המס אשר העלה המלך שלמה לבנות את בית ה' ואת ביתו ואת המלוא ואת חומת ירושלים ואת חצר ואת מגדו ואת גזר: (טז) פרעה מלך מצרים עלה וילכד את גזר וישרפה באש ואת הכנעני הישב בעיר הרג ויתנה שלחים לבתו אשת שלמה: (יז) ויבן שלמה את גזר ואת בית חרן תחתון ...

4. מלכים א פרק ט

- (כג) אלה שרי הנציבים אשר על המלאכה לשלמה חמשים וחמש מאות הרדים בעם העשים במלאכה:
(כד) אך בת פרעה עלתה מעיר דוד אל ביתה אשר בנה לה אז בנה את המלוא: (כה) והעלה שלמה שלש פעמים בשנה עלות ושלמים על המזבח אשר בנה לה' והקטיר אתו אשר לפני ה' ושלם את הבית:

5. מלכים א פרק יא

- (א) והמלך שלמה אהב נשים נכריות רבות ואת בת פרעה, מואביות עמניות אדמיות צדנית חתית:
(ב) מן הגוים אשר אמר ה' אל בני ישראל לא תבאו בהם והם לא יבאו בכם אכן יטו את לבבכם אחרי אלהיהם בהם דבק שלמה לאהבה: (ג) ויהי לו נשים שרות שבע מאות ופלגשים שלש מאות ויטו נשיו את לבו: (ד) ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו אחרי אלהים אחרים ולא היה לבבו שלם עם ה' אלהיו כלבב דויד אביו:

II. חז"ל ופרשנים

1. ג' א: ויתחתן שלמה את פרעה מלך מצרים ויקח את בת פרעה

- * בבלי שבת דף גו עמוד ב: אמר רב יהודה אמר שמואל: בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל וגעץ קנה בים, ועלה בו שירטון, ועליו נבנה כרך גדול [של רומי].
* ר' יוסף קרא: ויביאה אל עיר דוד – דע שדבר זה לגנאי מזכירו הכתוב. שמקום שהיה מיוחד לקדושה ... וזה מעלה שם את בת פרעה.

- * רלב"ג: ראוי שתדע כי שלמה נתחתן את פרעה אחר שנתגייר' בתו, ועם זה היה בזה הענין יציאה קצת מדרכי התורה, כי לא התירה מהם לבא בקהל כי אם דור שלישי:

2. ז' ח: ובית יעשה לבת פרעה.

- במדבר רבה י' ד: א"ר ישמעאל: באותו הלילה שהשלים שלמה מלאכת בית המקדש נשא בתיה בת פרעה. והיה שם צהלת שמחת ביהמ"ק וצהלת בת פרעה, ועלתה צהלת שמחת בת פרעה יותר מצהלת בית המקדש... ובאותו שעה עלתה במחשבה לפני הקב"ה להחריב את ירושלים הה"ד כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה ועד היום הזה (ירמיה לב לא).

ט' כד: אך בת פרעה עלתה מעיר דוד אל ביתה אשר בנה לה, אז בנה את המלוא.
 * רש"י: את המלוא - לבנות בתוכו בתים לעבדיה ושפחותיה. וזה שהוכיחו ירבעם (עפ"י י"א כה): אביך הניחו פרוץ לעולי רגלים ואתה בנית אותו לעשות אנגרי' לבת פרעה! וזהו אך האמור כאן, אך בזו העוה שלמה... כך שמעתי. ואני אומר אך בת פרעה וגו', כלומר הערים האמורות למעלה הוצרך לבנות למסכנות לרכב ולפרשי' ולגדולה אך את המלוא לא היה בונה לשום גדולה, כי אביו הניחו לפרוש בו עולי רגלים אהלים, אלא שבת פרעה עלתה אל ביתה...

י"א א: נשים נכריות רבות, ואת בת פרעה,

* רד"ק: ומה שאמר ואת בת פרעה, כי היא היתה תחילת הקלקלה אף על פי שהיא לא הטתה את לבבו ...

* רלב"ג: והנה אמר ואת בת פרעה מלך מצרים לפי שבה נטה יותר מדרכי התורה ...

III. עיון ספרותי

* מילים מנחות, מקשרות ומרמזות, קשרים ספרותיים וסגירת מעגלים,

* ביקורת גבוהה על 'עריכת' הפסוקים,

* מקבילות נפגשות: מצרים במלכות שלמה.

משה רבנו במצרים (שמות א'-ד')	הדד האדומי במצרים (מל"א פרק יא)
<p>(א' כב) כל הבן היילוד היארה תשליכהו... (ב' טו) וישמע פרעה ... ויבקש להרג את משה ויברח משה מפני פרעה. (ב' כא-כב) למה זה עזבתן את האיש קראן לו ויאכל לחם. ויואל משה לשבת את האיש ויתן את צפרה בתו למשה. (ד' יט) ויאמר ה' אל משה במדין לך שב מצרים, כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך: (ד' יח) אלכה נא ואשובה אל אחי אשר במצרים. (ד' כג) שלח את בני ויעבדני</p>	<p>(יד) ויקם ה' שטן לשלמה את הדד האדמי ... (טו) ויהי בהיות דוד את אדום ... ויד כל זכר באדום: (טז) ... עד הכרית כל זכר באדום: (יז) ויברח אדד הוא ואנשים אדמיים מעבדי אביו אתו לבוא מצרים והדד נער קטן: (יח) ויקמו ממדון ויבאו פארן ... ויבאו מצרים אל פרעה מלך מצרים, ויתן לו בית ולחם אמר לו וארץ נתן לו: (יט) ... ויתן לו אשה את אחות אשתו אחות תחפניס הגבירה: (כ) ותלד לו ... ויהי גנת בית פרעה בתוך בני פרעה: (כא) והדד שמע במצרים פי שכב דוד עם אבתיו וכי מת יואב שר הצבא, ויאמר הדד אל פרעה שלחני ואלך אל ארצי: (כב) ויאמר לו פרעה כי מה אתה חסר עמי ... לא כי שלח תשלחני:</p>

עבדי פרעה	עבדי שלמה (מלכים א')
<p>שמות א': (יא) וישימו עליו שרי מסים למען ענתו בסבלתם ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתם ואת רעמסס: (יב) וכאשר יענו אתו פן ירבה וכן יפרץ ויקצו מפני בני ישראל: (יג) ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך: (יד) וימררו את חייהם בעבדה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך. ויקרא כ"ה: (מב) כי עבדי הם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד: (מו) לא תרדה בו בפרך ויראת מאלהיך: תהלים פ"א: (ו) עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע: (ז) הסירותי מסבל שכמו כפיו מדוד תעברנה:</p>	<p>ה' (א) ושלמה היה מושל בכל הממלכות מן הנהר ארץ פלשתים ועד גבול מצרים מגשים מנחה ועבדים את שלמה כל ימי חייו. פ (ד) כי הוא רדה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה ... (כז) ויעל המלך שלמה מס מפל ישראל ויהי המס שלשים אלף איש: (כח) וישלחם לבנונה עשרת אלפים בחדש חליפות ... ואדגירם על המס: ס (כט) ויהי לשלמה שבעים אלף נשא סבל ... ט' (יז) ויבן שלמה את גזר ואת בית חרן תחתון... (יט) ואת כל ערי המסכנות אשר היו לשלמה ... (כ) כל העם הנותר מן האמרי ... ויעלם שלמה למס עבד עד היום הזה. (כב) ומבני ישראל לא נתן שלמה עבד ... (כג) אלה שרי הנציבים אשר על המלאכה לשלמה חמשים וחמש מאות הודים בעם העשים במלאכה. י"א (כח) והאיש ירבעם גבור חיל וירא שלמה את הנער פי עשה מלאכה הוא ויפקד אתו לכל סבל בית יוסף. י"ב (ד) אביך הקשה את עלנו ואתה עתה הקל מעבדת אביך הקשה ומעלו הכבד אשר נתן עלינו ונעבדך. (יא) ועתה אבי העמיס עליכם על כבד ואני אוסיף על עלכם, אבי יסר אתכם בשוטים ואני איסר אתכם בעקרבים.</p>